

چالش‌های جهانی سازی برای حوزه‌های حقوق کودکان و زنان در جامعه ایران

علی اصغر ماشینیچی*، رضا غلامیان، یعقوب علیپور، سولماز خادمی

استادیار و عضو هیات علمی، گروه علوم تربیتی، واحد لامرد، دانشگاه آزاد اسلامی، لامرد، ایران

Mashinchi56@gmail.com

دانشجوی دکتری گروه برنامه ریزی درسی، واحد لامرد، دانشگاه آزاد اسلامی، لامرد، ایران

reza7659@yahoo.com

دانشجوی دکتری گروه برنامه ریزی درسی، واحد لامرد، دانشگاه آزاد اسلامی، لامرد، ایران

Alipoor_gold@yahoo.com

کارشناس ارشد برنامه ریزی درسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت

s.khademi1366@gmail.com

چکیده

جهانی‌سازی، پدیده‌ای است که دولت‌ها را تحت فشار قرار می‌دهد تا معیارهای اجتماعی قابل قبول را کاهش دهند و تنها معیارهای اقتصاد بازار آزاد را بر جامعه حاکم کنند. جهانی‌سازی، تک‌بعدی و سود پرستانه است و تمام ابعاد حقوقی حقوق بشر را نادیده می‌انگارد و تنها نظام سلطه اقتصاد جهانی را نگاه می‌کند، بنابراین نمی‌تواند موضوعات حقوق بشری را حمایت و مدیریت کند؛ یکی از مواردی که همواره در حقوق بشر در مورد آن بحث می‌شود زنان و کودکان هستند و میزان رعایت حقوق زنان و کودکان، نماد و شاخص بسیار مهمی برای شناخت رویکرد جامعه به حقوق بشر است. در حقوق ایران کودک دارای حقوقی است که در قانون به صراحت ذکر شده است و به نظر پژوهشگر، جهانی‌سازی تأثیر منفی بر این قوانین خواهد داشت، چرا که جهانی‌سازی تنها بعد اقتصادی قوانین را در نظر خواهد گرفت و چون روی رفتارها تأثیر می‌گذارد، ابعاد انسانی و فرهنگی و حقوقی قوانین را تنزل خواهد داد؛ و تحولاتی در ارزش‌ها ایجاد می‌کند که این تحولات در ارزش‌ها به تحولاتی در حقوق می‌انجامد و در طولانی مدت باعث خواهد شد، حقوقی به تصویب برسد که مغایر با شئون انسانی باشد و صرفاً به ابعاد اقتصادی و سرمایه‌داری توجه شود و بر خرده‌فرهنگ‌ها، زبان‌ها، قوانین داخلی دولت‌ها و خواسته‌های آن‌ها تأثیر بگذارد. فرضیه ما در این مقوله این خواهد بود که جهانی‌سازی با توجه به نگاه اصلی‌اش به سود و اقتصاد و تجارت جهانی تأثیر منفی بر حقوق بشر در حیطه‌ی حقوق زنان و کودکان در ایران دارد و چون حقوق به‌گونه‌ای مستقیم از فرایند جهانی‌شدن متأثر می‌شود. باید راهکارهای مناسب برای این تأثیرپذیری یافت. پیوستن ایران به کنوانسیون‌های جهانی حمایت از حقوق زنان و کودکان، بررسی قوانین مربوط به حمایت از زنان و کودکان در قوانین داخلی، حمایت از زنان در مسائل اقتصادی، حمایت از کودکان کار، حمایت از قوانین حقوق بشری در مورد زنان و کودکان؛ از جمله راهکارهای مناسب برای حمایت از زنان و کودکان در ایران است.

واژگان کلیدی: جهانی‌سازی، حقوق بشر، حقوق زنان، حقوق کودکان، ایران.

مقدمه

امروزه یکی از موضوعات رایج و مناقشه برانگیز محافل سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و حقوقی، رویارویی با پدیده جهانی شدن است. جهانی شدن یک مفهوم مطلق و بی قید و شرط نیست، بلکه دارای مفاهیم نسبی است. در واقع، جهان معاصر، جهانی مواجه با یک جهانی شدن واحد نیست، بلکه مواجه با جهانی شدن‌های بی‌شمار است. از این رو، جهانی شدن، آمیزه‌ای از هراس‌ها و آزادی‌هاست (گل محمدی، ۱۳۸۱). جهانی شدن پروسه‌ای چند بُعدی است و بر چهره‌های گوناگونی از زندگی بشر سایه افکنده است. جهانی شدن، در مسیر خویش، بر فرهنگ، اقتصاد، سیاست و حقوق تأثیر می‌گذارد و زنان نیز به عنوان نیمی از جامعه بشریت، هم در جریان جهانی شدن مداخله دارند و هم از آن متأثر می‌شوند. ملاحظه تأثیر جهانی شدن به عنوان یک واقعیت غیرقابل انکار بر حقوق زنان و تغییر نقش و جایگاه سنتی آن‌ها در عصر جهانی شدن با توجه به محدودیت‌های مختلفی که زنان با آن‌ها دست به‌گریبان‌اند، گزاره‌ای است که در تمام جوامع و در تمام برهه‌های تاریخی قابل اعتنا و تحقیق است. زنان در عصر مدرن، در اثر تحولات فکری، افزایش میزان آگاهی، مشارکت اجتماعی، اشتغال و تحصیلات، در پی ایفای نقش مؤثر و آشکارتری در جامعه بوده، و به این منظور، حقوق سیاسی و اجتماعی متعددی را مطالبه کرده‌اند. این مطالبات و تلاش‌ها که گاه به صورت حرکت‌های فکری، سیاسی، اجتماعی گسترده و گاه با ابعاد جهانی ظاهر شده، دستاوردهای فراوانی داشته است (پوترافک^۱ و آرپونگ^۲، ۲۰۱۲). حقوق زنان با شکل‌گیری میثاق‌ها، کنوانسیون‌ها، تشکیل کنفرانس‌ها و صدور بیانیه‌ها و تنظیم اسناد بین‌المللی در عرصه‌های مختلف، نظمی حقوقی و جهانی یافته است. این تکاپوها به این منظور بوده که حقوق زنان را در یک جهان جهانی شده، تضمین کند و تعادل قابل قبولی با معیارهای حقوق بشری بیابد. این جریان، از تحول حقوق زنان در بستر جامعه همچون حق آموزش، حق مشارکت در امور سیاسی که به حقوق اجتماعی تعبیر می‌شود، آغاز گشته و با تکاپو در جهت احقاق حق اشتغال و دریافت دستمزد عادلانه، مداخله در توازن‌هایی که حقوق اقتصادی زنان را تشکیل می‌دهند، ادامه می‌یابد. این نگرانی جهانی و دغدغه انسانی تا نیل به عدالت جنسیتی به عنوان یکی از آرمان‌های مطلوب جهان بشریت، پایان نمی‌پذیرد (رفیعی و دباغی، ۱۳۹۳).

در اعلامیه جهانی حقوق بشر در مورد کودکان چنین آمده است که تک‌تک انسان‌ها سزاوار برخورداری از حقوقی یکسان و اساسی هستند که جزو لاینفک وجود آن‌هاست. حق برخورداری از مقام انسانی به این معناست که هر شخص به خاطر انسان بودن خود شایسته احترام است کودکان هم انسان هستند؛ آن‌ها نیز مستحق برخورداری از حقوق اساسی و ابتدایی بشر هستند و شایسته احترامی هستند که تمام اعضای خانواده بزرگ بشری باید از آن بهره‌مند باشند. این حقوق با رعایت جزئیات و با قاطعیت در این اعلامیه جهانی بیان شده است. علاوه بر این در اعلامیه جهانی حقوق بشر چنین گفته شده است که کودکی دوره ایست که نیازمند رسیدگی و مراقبت ویژه است. تمام کودکان حق دارند که نیازهای اساسی آن‌ها برآورده شود، که نه تنها شامل نیازهای لازم برای بقا و امنیت که شامل حقوقی است که به آن‌ها امکان دهد تا حد توانایی خود به رشد جسمی و ذهنی رسیده و با توجه به سن و میزان رشد خود به عنوان عضوی از جامعه عمل نمایند و به یک شهروند بزرگسال مسئول و علاقه‌مند به امور جامعه تبدیل شوند. به عبارت دیگر، تعمیم دادن مفاد اعلامیه حقوق بشر به کودکان بنا بر نیازهای آنان انجام گرفته است نیازهایی که باید برای کودکان برآورده شوند تا آن‌ها از دوران کودکی شاد و غنی لذت برده و بتوانند به بزرگسالانی قدرتمند، مستقل، نیک‌اندیش و مسئول مبدل شوند (زینالی، ۱۳۸۸).

1.Potrafke
2.Ursprung

چالش های حقوقی جهانی سازی در ایران

تأثیر جهانی سازی و جهانی شدن در زمینه های مختلف زندگی بشر امروز و حقوق بین الملل مشهود است؛ به نحوی که با تأثیر آن در عرصه حقوق داخلی کشورها کمتر قابل مقایسه است. اگرچه نمی توان از شباهت حقوق داخلی کشورها در بسیاری از زمینه ها غافل بود اما وجود این شباهت ها، که پس از جنگ دوم جهانی و تحت تأثیر توصیه های نهادهای مجمع عمومی ملل متحد و همکاری کشورها در چهارچوب این نهادها رو به افزایش گذارده؛ حاکی از همگرایی در سطح حقوق داخلی کشورهاست. به ویژه اینکه پس از فروپاشی اتحاد شوروی، عموماً کشورهای اروپایی عضو آن، حرکت گسترده و سریعی را در جهت اقتباس هرچه بیشتر از حقوق کشورهای بلوک غرب آغاز کردند و مشابهت حقوقی در سطح قاره اروپا امری انکارناپذیر بوده و تشکیل اتحادیه اروپا در غالب زمینه ها، حقوق یکسانی را در اروپای امروز حاکم ساخته و روند یکسان سازی هر چه بیشتر در این قاره همچنان ادامه دارد؛ اما همانندسازی حقوق داخلی کشورهای اروپایی را نمی توان به همه کشورهای دنیا تعمیم داد و بدون توجه به تنوع فرهنگ ها و تمدن های بشری در گستره پهناور کره زمین، در انتظار جهانی سازی و جهانی شدن حقوق داخلی کشورها نشست و زیبایی و کارایی تنوع حقوق داخلی کشورها در عرصه های گوناگون بخصوص حقوق مدنی، حقوق خانواده و احوال شخصی که محصول سیر تاریخی و تمدنی کشورهای مختلف و تنوع فرهنگ و ساختارهای اجتماعی جوامع بشری است را مغلوب و مقهور پدیده جدید جهانی سازی و جهانی شدن دانست (آشفته تهرانی، ۱۳۸۷).

در عرصه حقوق بین الملل موضوع متفاوت است. حقوق بین الملل به طور مستقیم از فرهنگ ها و تمدن های متعدد و متفاوت جوامع بشری در سیر تاریخی و تمدنی آن ها نشأت گرفته؛ بلکه حاصل همکاری و همفکری دولت ها در عصر حاضر است و تداوم و پیشرفت این همکاری ها و ارتباطات روزافزون کشورها، موجب وابستگی متقابل و بیش از پیش آن ها به یکدیگر شده و خصوصیات اقتصادی این کشورها را به یکدیگر پیوند زده است. طبعاً تعدیل و تنظیم روابط گوناگون کشورها اعم از روابط تجاری، اقتصادی، سیاسی و ... در سطح جهان و مهم تر و پیش از آن در سطوح منطقه ای بزرگ، به حقوقی مشترک و یکسان نیاز دارد تا بتواند با تأمین تساوی حقوقی در روابط بین المللی، قوانین حاکم بر این روابط را قابل پیش بینی، پایدار و قابل اتکا ساخته و اعتماد و اطمینان کافی را به وجود آورد (فاضل زرنندی، ۱۳۸۸).

در بررسی جهانی سازی و جهانی شدن حقوق در عرصه بین المللی نیز باید بین حقوق حاکم بر روابط اقتصادی و تجاری با حقوق بین الملل عمومی و روابط بین المللی به معنی خاص آن قائل به تفاوت و تفکیک بوده و هریک را جداگانه مورد بررسی و تحلیل قرار داد (کوکانان^۳، ۲۰۱۴). در عرصه حقوق تجارت بین الملل که خاستگاه اصلی پدیده جهانی سازی و جهانی شدن است؛ به نظر نمی رسد جایی برای نفی یا انکار وجود داشته باشد و هر کشوری که خواهان ورود موثر و فعال در عرصه تجارت و اقتصاد بین الملل باشد باید لزوماً مطابق این قواعد حرکت و عمل نماید تا از حالت انفعالی خارج شود به نحوی که حتی به نظر می رسد قواعد حقوق تجارت داخلی خود را نیز باید هر چه بیشتر با حقوق جهانی در این عرصه هماهنگ تر سازد تا بتواند با پیروی و حاکم ساختن این حقوق مشترک در عرصه حقوق داخلی خود، موجبات اطمینان و اعتماد سرمایه گذاری خارجی را فراهم نموده و سهولت و سرعت روابط تجاری و در نتیجه رونق اقتصادی را برای کشور خود به ارمغان آورد (زوینگل^۴، ۲۰۱۲).

اما در عرصه های حقوق بین الملل عمومی و در راستای پروسه جهانی سازی و بخصوص حقوق بین الملل کیفری که با موضوعات سیاست بین الملل و روابط بین الملل نیز ارتباط مستقیم دارد؛ باید با احتیاط عمل نمود (گل محمدی، ۱۳۸۱).

³.Kuokkanen

⁴.Zwingel

از آنجا که مطابق ماده یک اساسنامه، صلاحیت دیوان برای رسیدگی به جنایات‌های جنگی، علیه بشریت و نسل کشی در حال حاضر (و جنایت تجاوز در آینده) یک صلاحیت تکمیلی است؛ از این رو اصل صلاحیت رسیدگی به این جنایات‌ها در درجه اول با محاکم داخلی کشورها است و اعمال صلاحیت توسط دادگاه‌های داخلی محاکمه مجرم در دادگاه‌های داخلی کشورها علاوه بر سلب صلاحیت از دیوان، موجب اعتبار و حاکمیت یک موضوع^۵، مانع از رسیدگی مجدد به آن موضوع در دیوان خواهد شد. اما در صورتی که محاکمه و رسیدگی قضایی در داخل کشور نشده و یا صرفاً یک محاکمه صوری با هدف رهایی مجرم از محاکمه توسط دیوان صورت گرفته باشد؛ دیوان همچنان صالح به رسیدگی به جرایم ارتكابی توسط اتباع آن کشور خواهد بود. این در حالی است که رسیدگی در دیوان بازتاب‌ها، هزینه‌ها و آثار منفی بین المللی بیشتری نسبت به محاکمه تبعه در محاکم داخلی کشور متبوع وی خواهد داشت؛ حتی اگر بیشتر قانون در کشور بوده و همکاری آن کشور با جامعه بین المللی در راه حفظ صلح و حقوق بشر را بیش از پیش به اثبات رسانده و موجب افزایش اعتبار و اقتدار کشور بشود. بنابراین درخصوص جنایات ژنوسید، جنگی و علیه بشریت یعنی جرایم تحت صلاحیت کنونی دیوان بین المللی کیفری، برای آنکه محاکم داخلی ایران مطابق اصل صلاحیت سرزمینی و یا شخصی (مواد ۳ و ۴ و ۷ قانون مجازات اسلامی) قادر به رسیدگی به آن‌ها باشند؛ می‌باید جرایم مزبور در قوانین کیفری کشورمان توسط مجلس قانونگذاری ایران جرم انگاری و برای آنها تعیین مجازات شده باشد. در این صورت قاضی دادگاه کشورمان براساس همان قانون داخلی به رسیدگی و صدور حکم در مورد مرتکب جرایم مزبور مبادرت خواهد نمود. همچنین محاکم قضایی ایران در صورتی مطابق صلاحیت جهانی (مندرج ماده ۸ قانون مجازات اسلامی) صلاحیت رسیدگی به جرایم تحت صلاحیت دیوان را خواهند داشت که اساسنامه دیوان بین المللی کیفری و جرایم مندرج در آن به تصویب مجلس قانونگذاری کشورمان رسیده باشد که در آن صورت نه تنها اساسنامه مزبور همانند قانون داخلی در محاکم داخلی قابل استناد خواهد بود، بلکه اصولاً بر قوانین داخلی ارجحیت هم دارد و قوانین مغایر با آن، خواه قبل و یا پس از آن تصویب شده باشد را ملغی خواهد نمود. حال چنانچه اساسنامه دیوان مورد تصویب مجلس کشورمان قرار نگیرد حداقل باید جرایم تحت صلاحیت دیوان با همان عناوین و ارکان به عنوان قانون داخلی به تصویب رسیده باشد تا اصل صلاحیت شخصی به آن رسیدگی نمایند. در غیر اینصورت دادگاه‌های کشورمان براساس اصل قانونی بودن جرم و مجازات، امکان رسیدگی به اعمال مرتکب جنایات مزبور را تحت این عناوین نخواهند داشت و نمی‌توانند درخصوص آن جنایات وارد رسیدگی ماهوی گردند. البته صرفاً امکان مجازات مرتکب تحت عنوان جرایم عمومی از قبیل قتل، تخریب، تعرض، توطئه و از این قبیل عناوین مجرمانه موجود، در صورتی مقتضی خواهد بود. اولاً در بسیاری موارد از جمله مسؤلیت فرماندهان) که اساسنامه دیوان در ماده ۲۸ و سایر مواد تأکید بسزایی بر آن دارد (انتساب این اعمال به سادگی امکان پذیر نیست بنابراین ممکن است مسؤلیت مرتکب این اعمال در حد معاونت تقلیل یابد که به هیچ روی با اعمال ارتكابی دیوان تناسبی نخواهد داشت. ثانیاً این احتمال وجود دارد که دیوان محاکمه داخلی را مطابق بند ۳ ماده ۲۰ اساسنامه، با قصد اجرای عدالت نسبت به شخص مورد نظر و یا برخلاف ملاک‌های شناخته شده حقوق بین الملل مغایر تشخیص دهد که در این صورت محاکمه مزبور معتبر شناخته نشده و مانع از محاکمه مجدد توسط دیوان و اعمال صلاحیت تکمیلی آن نخواهد بود.

۵. براساس اصل منع محاکمه مجدد مندرج در ماده ۲۰ اساسنامه دیوان بین المللی کیفری

۶. شایگان فرد، مجید، جهانی شدن حقوق و ایران، ۱۳۸۶، ص ۲

نتایج تحقیق

سؤال اصلی پژوهش: جهانی سازی چه تاثیری بر حقوق بشر با تاکید بر حقوق زنان و کودکان در ایران دارد؟

در حال حاضر پروژه جهانی سازی که توسط طرفداران نظام نوین جهانی ترویج می شود و امپریالیسم رسانه ای، الگوی اجرائی آن است، خانواده را تهدید می کند به دنبال ترویج ارزش های غربی سازی یا غربی شدن که اصطلاح دقیق جهانی شدن به صورت پروژه است، چالش ها و تهدیدهایی خانواده را هدف گرفته است. بحران طلاق، همسر گریزی، کم رنگ شده ارزش های ازدواج قانونی، پدیده زندگی مشترک زن و مرد بدون ازدواج، سالمندی جمعیت، افسردگی، اضطراب، مواد مخدر و لجام گسیختگی فرهنگی است. به موجب آمارهای مجامع جهانی افسردگی و اضطراب، پدیده های رسانه ای شایعی است. جامعه ایران هم به عنوان جزئی از جامعه جهانی در معرض مشکلات فوق می باشد.

سؤال فرعی پژوهش: ایران چگونه حقوق بشر را در مورد زنان و کودکان در عرف بین الملل رعایت می کند؟

با توجه به تصویب قوانین متنوع و متعدد در مورد حقوق زنان و کودکان در نظام حقوقی ایران و اهمیت حضور زنان در عرصه های مختلف اجتماعی، ساز و کار همسو شدن با عرف بین الملل در این زمینه وجود دارد که در بسیاری از موارد گام های موثری برداشته شده است از جمله قانون حمایت از حقوق و مسئولیت های زنان در عرصه های داخلی و بین المللی مصوبه مجلس شورای اسلامی در سال هشتاد و پنج.

بحث و نتیجه گیری

پژوهشگر، ابتدا با مطرح نمودن این سؤال اصلی که جهانی سازی چه تاثیری بر حقوق بشر با تاکید بر حقوق زنان و کودکان در ایران دارد و این سؤال فرعی که ایران چگونه حقوق بشر را در مورد زنان و کودکان در عرف بین الملل رعایت می کند؛ تحقیق خود را در فصل اول آغاز می کند. در فصل دوم مروری بر ادبیات موضوع دارد. با واکاوی مفاهیم جهانی سازی و جهانی شدن و تمایز این دو مفهوم و حقوق بشر و حقوق بشر دوستانه، به بررسی منشا پیدایش و جایگاه آنها در دکتترین و اسناد بین المللی می پردازد و با تفکیک جهانی شدن از جهانی سازی و حقوق بشر از حقوق بشر دوستانه دامنه تحقیق را جهانی سازی و حقوق بشر مشخص می کند، و در ادامه حقوق زنان و کودکان را، از دیدگاه حقوق داخلی ایران و حقوق بین الملل مورد مطالعه قرار می دهد. در فصل سوم به طرح تحقیق خود با عنوان تاثیرات جهانی سازی بر حقوق کودکان و زنان در ایران می پردازد. در این مجال به ابعاد متفاوت جهانی سازی و حقوق زنان و کودکان در ایران نگاه می شود. در فصل چهارم به تجزیه و تحلیل داده ها می پردازد؛ از این منظر ایران و پیامدهای جهانی سازی با تحلیل تاثیرات جهانی سازی بر ایران و آثار مثبت و منفی جهانی سازی با تاکید بر حقوق زنان و کودکان، مورد مطالعه قرار می گیرد و در ادامه با تحلیل حمایت حقوقی از زنان و کودکان در برابر آثار منفی جهانی سازی به چالش های حقوقی جهانی سازی در ایران می پردازد؛ و در نهایت با پاسخ به سئوالات مطرح شده در تحقیق نتایج را ارائه می کند. بررسی های به عمل آمده طی این تحقیق از طریق توصیف متغیرها و بررسی فرضیه های تحقیق، منتج به نتایجی به شرح ذیل گردید.

تاثیر جهانی سازی بر حقوق زنان و کودکان (جهانی سازی به عنوان یک پروژه، یک روال عادی ندارد، بلکه کانون طراحی نظام خاصی است که می خواهد ارزش های خود را بر سایر حوزه ها استیلا دهد. به معنای جای گزینی قواعد تجارت جهانی به جای سیاست ملی در کشورهاست. بازار جهانی به مثابه یک ایدئولوژی بر جهان تسلط می یابد و همه ی ابعاد جهانی شدن را به خصوص ابعاد حقوقی آنرا به بعد اقتصادی تنزل می دهد.

بدیهی است که جهانی شدن به سود شرکت های بزرگ تجاری، سرمایه گذاران، دولت های نیرومند، صاحبان اطلاعات و ... خواهد بود. آنها با امکانات خود حداکثر سعی را خواهند کرد تا بیشترین سود را عاید خود سازند. آنها مشوق نظام جهان گیرند. گشودن مرزها در همه عرصه های فرهنگی، سیاسی و اقتصادی، موانع نفوذشان را از میان برخواهد داشت.

در حال حاضر پروژه جهانی سازی که توسط طرفداران نظام نوین جهانی ترویج می شود و امپریالیسم رسانه ای، الگوی اجرائی آن است، خانواده را تهدید می کند به دنبال ترویج ارزش های غربی سازی یا غربی شدن که اصطلاح دقیق جهانی شدن به صورت پروژه است، چالش ها و تهدیدهای خانواده را هدف گرفته است. بحران طلاق، همسر گریزی، کمرنگ شده ارزش های ازدواج قانونی، پدیده زندگی مشترک زن و مرد بدون ازدواج، سالمندی جمعیت، افسردگی، اضطراب، مواد مخدر و لجام گسیختگی فرهنگی است. به موجب آمارهای مجامع جهانی افسردگی و اضطراب، پدیده ای رسانه ای شایعی است. در غرب و در آمریکا نیمی از تخت های بیمارستان ها را جوانان و حتی سالمندان مبتلا به افسردگی پر کرده اند. آمار ارائه شده توسط شورای عالی جمعیت در سال ۲۰۰۵ مبین گسترش پدیده طلاق است. (چگونگی رعایت حقوق زنان و کودکان از جانب ایران طبق عرف بین الملل) بحث حقوق زنان در ایران از اوان مشروطه آغاز می شود و نمایندگی آن را هم شاهدگان قاجار یا دختران خانواده های اشراف بر عهده دارند. کم کم این خواسته ها وارد گروه های روشنفکری جامعه می شود و تبدیل به قوانینی می شود که امروزه در قوانین وجود دارد. پنجاه و دو قانون در مورد زنان در قانون مدنی جمهوری اسلامی ایران وجود دارد که اگر به صورت صحیح اجرا شوند به نفع زنان خواهند بود و به نظر پژوهشگر جهانی سازی تاثیر منفی بر این قوانین خواهد داشت چرا که جهانی سازی تنها بعد اقتصادی قوانین را در نظر خواهد گرفت و ابعاد انسانی و فرهنگی و حقوقی قوانین را تنزل خواهد داد. جهانی سازی تحولاتی در ارزش ها ایجاد می کند که این تحولات در ارزش ها به تحولاتی در حقوق می انجامد و در طولانی مدت باعث خواهد شد حقوقی به تصویب برسد که مغایر با شوون انسانی باشد و صرفا به ابعاد اقتصادی و سرمایه داری توجه شود.

در اعلامیه جهانی حقوق بشر در مورد کودکان چنین آمده است که تک تک انسانها سزاوار برخورداری از حقوقی یکسان و اساسی هستند که جزو لاینفک وجود آنهاست. حق برخورداری از مقام انسانی به این معناست که هر شخص به خاطر انسان بودن خود شایسته احترام است کودکان هم انسان هستند؛ آنها نیز مستحق برخورداری از حقوق اساسی و ابتدایی بشر هستند و شایسته احترامی هستند که تمام اعضای خانواده بزرگ بشری باید از آن بهره مند باشند. این حقوق با رعایت جزئیات و با قاطعیت در این اعلامیه جهانی بیان شده است. علاوه بر این در اعلامیه جهانی حقوق بشر چنین گفته شده است که کودکی دوره ایست که نیازمند رسیدگی و مراقبت ویژه است. تمام کودکان حق دارند که نیازهای اساسی آنها برآورده شود، که نه تنها شامل نیازهای لازم برای بقا و امنیت که شامل حقوقی است که به آنها امکان دهد تا حد توانایی خود به رشد جسمی و ذهنی رسیده و با توجه به سن و میزان رشد خود به عنوان عضوی از جامعه عمل نمایند و به یک شهروند بزرگسال مسئول و علاقمند به امور جامعه تبدیل شوند. به عبارت دیگر، تعمیم دادن مفاد اعلامیه حقوق بشر به کودکان بنابر نیازهای آنان انجام گرفته است نیازهایی که باید برای کودکان برآورده شوند تا آنها از دوران کودکی شاد و غنی لذت برده و بتوانند به بزرگسالانی قدرتمند، مستقل، نیک اندیش و مسئول مبدل شوند.

در حقوق ایران کودک دارای حقوقی است که در قانون به صراحت آورده شده است. ایران در سال ۱۳۷۳ پیمان نامه ی حقوق کودک را پذیرفت. ماده ی ۹۱۷ قانون مدنی صریحا ابراز می دارد: حمل از حقوق مدنی متمتع می گردد مشروط بر اینکه زنده متولد گردد. همچنین قوانین ارث (ماده ۸۵۱ و ۸۷۵ قانون مدنی) همچنین به حمایت از زنان باردار و جنین آنان در زمان

بارداری اقدام کرده است. بدین ترتیب ملاحظه می شود که حمایت های حقوقی از افراد قبل از تولد نیز در حقوق داخلی و اسناد بین المللی مورد توجه قرار گرفته است.

جهانی سازی با نگاه مادی گرایانه، و سود پرستانه، به عنوان رویکرد استراتژیک غالب کشورهای غربی با اندیشه لیبرال سرمایه داری به زعامت آمریکا و شرکتهای بزرگ چند ملیتی، با استفاده از قدرت اقتصادی و تکنولوژی پیشرفته، سعی در غلبه فرهنگی و اقتصادی و اجتماعی سیاسی و حقوقی بر بقیه ممالک دارد. این پدیده دولتها را تحت فشار قرار می دهد تا معیارهای اجتماعی قابل قبول را کاهش دهند و تنها معیارهای اقتصاد بازار آزاد را بر جامعه حاکم کنند. و ایران به عنوان عضوی از جامعه جهانی در این عرصه از تاثیرات منفی جهانی سازی بی نصیب نیست، و نظر به توسعه ابزار استیلای کشورهای سرمایه داری به عنوان رهبران پروژه جهانی سازی، حقوق کودکان و زنان در ایران، با تهدید نهاد خانواده، در نتیجه مصرف گرایی مفرط منبعث از تبلیغات جهانی، با چالش جدی روبرو است.

پیشنهاد های برگرفته از یافته های پژوهش

با تفکیک جهانی شدن از جهانی سازی بدین معنی که جهانی شدن امری طبیعی و در عصر حاضر روندی ناگزیر است و این فرایند، تنوع و کثرت فرهنگ ها را برمی تابد؛ راه را برای عرضه فرهنگ های مختلف و حتی اقلیت هموار ساخته است. پدیده چند فرهنگی در جهانی شدن هر چند بیانگر تنوع و تکثر است، ولی در عین حال، مستلزم وحدت نیز هست؛ زیرا پدیده چند فرهنگی، ما را به شناسایی و حتی گرامی داشتن دیگران، همه مردم و در همه جا، دعوت می کند و فرهنگ ها را به تحمل، تبادل، همزیستی و ... فرا می خواند. از این رو، در سایه جهانی شدن، فرهنگی عام و جهانی پدید می آید که معطوف به اصول و ارزش ها و معیارهایی است که به علایق و تعلقات محلی، قومی، زبانی، نژادی و دینی افراد بستگی ندارد و فقط به انسان (به خودی خود)، نظر دارد.

ایران باید با همسو شدن با جریان جهانی شدن، با تقویت زیرساختهای اقتصادی و فرهنگی و حقوقی، و با اتکا به اصول فرهنگی و بومی که ناشی از قدمت مدنیت و غنای فرهنگ اسلامی است، ضمن حفظ اصول مترقی خود، از آخرین دستاوردهای پیشرفته تکنولوژیک جهانی جهت نیل به پیشرفت اقتصادی و غلبه فرهنگ و تمدن متعالی خود استفاده کند. و از این منظر نتیجه تقویت زیر ساختها، توانمند شدن همه جانبه جهت مقابله با فرهنگ اقتصادی دیکته شده از جانب سردمداران جهانی سازی است.

راهکارهای سیاسی

- ۱- اتخاذ سیاست خارجی همه جانبه نگر و ترکیبی در ابعاد سیاسی، اقتصادی، تجاری، تبلیغی، اجتماعی و فرهنگی و به عبارت دقیقتر ارتقای دیپلماسی عمومی و سیاستهای غیر رسمی.
- ۲- افزایش ظرفیت بازیگری با توجه به قواعد بازی جهانی و قدرت مانور دیپلماتیک در عرصه بین المللی به منظور به حداقل رساندن محدودیتها، افزایش بهره برداری از فرصتهای موجود، تبدیل چالشها، فرصتها، ایجاد فرصتهای نوین.
- ۳- حضور با نشاط در عرصه تعامل و تقویت روابط فرامرزی با سایر ملتها؛ نظر به اینکه دستیابی به قدرت جمعی منطقه ای از طریق اعتماد سازی، گفتگو، احترام متقابل، و تنش زدایی میسر است، جمهوری اسلامی می تواند همزمان با تقویت قدرت از درون از رهگذر اجماع ملی و ارتقای مشروعیت و مقبولیت داخلی به گسترش تعاملات با جهان خارج اهتمام نماید.

۴ - مشارکت فعال و موثر در نهادهای بین المللی و تقویت سیاستهای چند جانبه گرا به منظور شکل دهی به افکار عمومی در سطح جهانی.

۵- برخورد محتاطانه با جهانی شدن به دلیل ابهام و پیچیدگی آن.

راهکارهای فکری - فرهنگی و ارتباطاتی

- ۱- اندیشه ورزی و اندیشه پردازی با ارائه نظریه ای جذاب، عملی، روزآمد و اقناع کننده خردهها.
- ۲- مجهز شدن به قدرت ماهواره ای و ارتقای توانمندیهای اطلاعاتی، ارتباطاتی و رایانه ای .
- ۳- افزایش توجه به نقش نهادهای مدنی در سیاستگذاری ها و برنامه ریزی های سیاسی - فرهنگی و افزایش فعالیت عرصه عمومی برای رویارویی با تهدیدات نرم افزاری.
- ۴- بهره گیری از فرهنگ به عنوان ابزار کسب منزلت بین المللی در تعامل با دولتها و بازیگران غیر دولتی در عرصه های منطقه ای و بین المللی.

راهکارهای اقتصادی و مدیریتی

- ۱- اتخاذ سیاست گشایش اقتصادی به منظور افزایش سهم ایران در بازار جهانی: در واقع تغییر در سیاستهای درونگرا و توجه به سیاستهای برونگرا در زمینه تجاری و اقتصادی موجبات سرمایه پذیری بیشتر در تعامل با جهان خارج را فراهم خواهد ساخت.
- ۲- افزایش سرعت عمل و بهره گیری از عنصر زمان در چاره اندیشی ها و اتخاذ سیاستهای خردمندانه .
- ۳- افزایش قدرت رقابت در عرصه های تجاری با مجهز شدن به دانایی ، فناوری و ارتقای خودباوری جمعی.

منابع و مآخذ

- آشفته تهرانی، امیر. (۱۳۸۷). جامعه شناسی جهانی شدن، نشر دانژه، چاپ اول.
- رفیعی، محمدتقی و دباغی، مجید. (۱۳۹۳). جهانی شدن و حقوق زنان؛ فرصت‌ها و چالش‌ها. فصلنامه‌ی مطالعات راهبردی جهانی - شدن، سال پنجم، شماره چهاردهم، ۱۹۰-۲۲۵.
- زینالی، امیرحمزه. (۱۳۸۸). جهانی شدن اصل حمایت ویژه از کودکان. مجله رفاه اجتماعی، دوره ۹، شماره ۳۵، ۸۷-۵۱.
- شایگان فرد، مجید. (۱۳۸۶). جهانی شدن حقوق و الحاق ایران به اساسنامه دیوان بین المللی کیفری. همایش جهانی شدن حقوق و چالش های آن.
- فاضل زرنندی، محمد حسین. (۱۳۸۸). جهانی شدن. تهران: نشر ابتکار دانش.
- گل محمدی، احمد. (۱۳۸۱). جهانی سازی، فرهنگ و هویت. تهران: نی.

Potrafke, N., & Ursprung, H. W. (2012). Globalization and gender equality in the course of development. *European Journal of Political Economy*, 28(4), 399-413.

Kuokkanen, R. (2014). Indigenous Women's Rights and International Law: Challenges of the UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples.

Zwingel, S. (2012). How do norms travel? Theorizing international women's rights in transnational perspective. *International Studies Quarterly*, 56(1), 115-129.

Archive of SID

The challenges of globalization for Children's and women's rights in the Iranian society

Abstract

Globalization is a phenomenon of modern liberalism that puts pressure on governments to reduce socially acceptable standards and just affect the society with the criteria for free market economy. Globalization is one-dimensional and patriotic interest and ignores all legal aspects of human rights and just looks at the dominance of the global economy, so it cannot support and manage human rights issues. One of the issues that has always been the matter of discussion is women and children and the rights of women and children is an important symbol of recognition of the human rights approach in the society in civil law, Islamic Republic of Iran, There are fifty two laws about women that if they are about to be used properly, it can be in good for women in the Iranian law the rights of children are explicitly listed and researchers believe that globalization will have a negative impact on the rules ,because globalization will consider only the economic dimension, and the human dimension , cultural laws and legal rules would give reduced. Globalization creates a change in values the change in values will lead to changes in the law and in the long term will be approved legal in violation of human dignity and pay attention only to the economic dimension of capitalism. We hypothesize that the rights of this category would be so directly affected by the process of globalization and we should find appropriate solutions for this impression. Iran to join the international conventions protecting women's and children's rights, checking the laws related to the protection of women and children in domestic law, Supporting women's economic issues, child protection work , protection of the human rights of women and children are of the appropriate ways to support women and children in Iran.

Keywords: globalization, human rights, women's rights, children's rights, Iran